

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Μ. Τρίτη 30 Απριλίου 2024

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η ουσία και το νόημα της ελευθερίας

Έχει χυθεί πολύ μελάνι απ' τους σοφούς των αιώνων για το ζήτημα της ελευθερίας και πολύ περισσότερο αίμα από τους λαούς του κόσμου γι' αυτήν. Ο Σαρτρ¹ αναφέρει ότι «ο άνθρωπος δεν υπάρχει πρώτα, για να είναι ελεύθερος μετά. Δεν υπάρχει καμία διαφορά ανάμεσα στην ύπαρξη ενός ανθρώπου και στην ελεύθερη ύπαρξή του». Η ελευθερία όσο δύσκολο κι αν είναι να την προσεγγίσει ο άνθρωπος ως έννοια και ουσία στις αληθινές της διαστάσεις, ασκούσε και ασκεί μια παράξενη γοητεία στον καθένα και κάνει τον άνθρωπο έναν αιώνιο ανιχνευτή και αναζητητή της. Δεν ερμηνεύεται αλλιώς ο τόσο έντονος στοχασμός γι' αυτήν στους αιώνες, ούτε μπορούν να δικαιολογηθούν οι τόσες θυσίες στο όνομά της.

Σήμερα οι αγώνες για την ελευθερία συνεχίζονται. Λαοί δουλωμένοι από ξένους ή από τυραννικά καθεστώτα αγωνίζονται ν' αποτινάξουν τα δεσμά της δουλείας τους. Αλλά και οι λαοί που χαίρονται την ελευθερία συνεχίζουν καθημερινά να την αναζητούν σαν κάτι να τους λείπει. Τούτο σημαίνει πράγματι πως η ελευθερία για τους λαούς έχει περιεχόμενο και δεν υπάρχει αυτόματα και αυτονόητα για εκείνους που δεν υφίστανται τη δέσμευση και τον καταναγκασμό.

Γι' αυτό κι ένα σημαντικό ρεύμα του σύγχρονου στοχασμού, κρίνοντας και αποτιμώντας τα πράγματα του καιρού μας και ιδιαίτερα των πολιτισμένων χωρών και ανθρώπων όπου οι εξωτερικές προϋποθέσεις της ελευθερίας υπάρχουν, στρέφεται στον ίδιο τον άνθρωπο. Πιο συγκεκριμένα, διατρανώνει την πεποίθηση ότι η ελευθερία σε αυτούς τους λαούς δεν είναι υπόθεση εξωτερικών συνθηκών και κακώς αρκείται ο άνθρωπος να την αναζητεί και να την απαιτεί απ' έξω τις περισσότερες φορές. Είναι

¹ Ζαν Πολ Σαρτρ: Γάλλος φιλόσοφος και συγγραφέας (1905- 1980), ο οποίος τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ το 1964.

στη βάση της υπόθεσης εσωτερική, υπάρχει κάπου βαθιά καταπλακωμένη και χωμένη μέσα μας κι αυτό που χρειάζεται είναι να την εντοπίσουμε και να την οδηγήσουμε στο φως, για να νοηματοδοτεί και να συνέχει τη ζωή μας.

Ελευθερία σημαίνει αυθεντική σκέψη, αυτόβουλη συνειδητή δράση κι όχι μιμητισμός, υποκρισία, καχυποψία. Τα τελευταία αυτά στοιχεία δείχνουν την ανελευθερία της εποχής μας και στην ουσία υποδηλώνουν την ηθική αδυναμία, τη συνειδησιακή αναλγησία και την εξαφάνιση του ηρωισμού, ως μορφή προσωπικής στάσης απέναντι στην ελευθερία τουλάχιστον. Αν ελεύθερος θεωρείται ο «έχων ιδίαν βούλησιν» αυτή δεν μπορεί να κατακτηθεί από το άτομο, αν δεν υπάρχει απαλλαγή από εξωτερικούς ιδεολογικούς και υλικούς εξαναγκασμούς, αν δεν υπάρχει δίκαιη κατανομή του κοινωνικού πλούτου, αν δεν υπάρχει αναγνώριση ενός εκάστου μέλους της κοινωνίας. Διαπιστώνουμε, δηλαδή, ότι η κοινωνική δικαιοσύνη, όπως αυτή εκφράζεται σε δίκαιη κατανομή του πλούτου, καθολική παιδεία, παροχή ίσων ευκαιριών και δυνατοτήτων, υπευθυνότητα και ισοτιμία των δύο φύλων, είναι τα καινούργια στοιχεία που ολοκληρώνουν την ελευθερία του καιρού μας.

Αν ο νόμος ορίζει και κατευθύνει τις σχέσεις των πολιτών προς την πολιτεία και τους άλλους πολίτες και τους επιβάλλει υποχρεώσεις διασφαλίζοντάς τους τα δικαιώματά τους, αυτό που δημιουργεί τις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους και χαρακτηρίζει τον πολιτισμό τους είναι η ηθική. Η ηθική έχει τις ρίζες της στον εσωτερικό κόσμο του κάθε ανθρώπου, είναι σύνολο βιωμένων αξιών, αρχών και τρόπων ζωής, είναι αυτόνομη και αυθύπαρκτη και έχει δικό της μηχανισμό ελέγχου, τη συνείδηση. Η πραγμάτωση της ελευθερίας είναι δύσκολη και επίπονη υπόθεση και δεν χρειάζεται μόνο ψυχική δύναμη, αλλά σε κάποιες δύσκολες και καίριες στιγμές προϋποθέτει και μια δόση ηρωισμού. Ένας στοχαστής του καιρού μας λέει πως σε τέτοιες στιγμές «ο άνθρωπος δεν είναι καταναλωτής, αλλά παραγωγός ελευθερίας».

του Θανάση Σαρδέλη, Φιλολόγου M.Ed. δημοσιευμένο στο olympiobima.gr
(διασκευασμένο κείμενο)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

[Ο Φερνάντο Σαβατέρ, ένας από τους σημαντικότερους Ισπανούς στοχαστές, απευθύνεται στον γιο του, με ένα εγχειρίδιο γραμμένο, για να το διαβάσουν οι έφηβοι, στοχεύοντας να ενθαρρύνει την εξέλιξή τους σε ανθρώπους που θα σκέφτονται ελεύθερα.]

Τα περισσότερα πράγματα τα κάνουμε, γιατί μας προστάζουν να τα κάνουμε -οι γονείς μας όταν είμαστε μικροί, οι ανώτεροι ή οι νόμοι, όταν είμαστε ενήλικες, γιατί έτσι είθισται -νίστε τη ρουτίνα μάς την επιβάλλουν οι άλλοι με το παράδειγμά τους και με την πίεσή τους (φόβος για γελοιοποίηση, λογοκρισία, κουτσομπολιό, επιθυμία

αποδοχής από την ομάδα...) και κάποιες άλλες φορές τη δημιουργούμε εμείς οι ίδιοι-, γιατί αποτελούν μέσο, για να πετύχουμε αυτό που θέλουμε.

Σε κάποιες περιπτώσεις, όμως, ούτε προσταγές ούτε συνήθειες αρκούν κι ούτε πρόκειται για ζητήματα παρόρμησης. Ο ναζί διοικητής σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, τον οποίο κατηγορούν για σφαγή Εβραίων, προσπαθεί να αθωωθεί λέγοντας ότι «εκτελούσε διαταγές», όμως εμένα δε με πείθει αυτή η δικαιολογία. Η παρόρμηση να πάει κανείς να περάσει λίγες μέρες στην παραλία είναι πολύ κατανοητή, όμως, αν κάποιος έχει ένα μωρό υπό την ευθύνη του και το αφήσει χωρίς φροντίδα το Σαββατοκύριακο, μια τέτοια παρόρμηση δεν είναι χαριτωμένη αλλά εγκληματική.

Όλα αυτά έχουν να κάνουν με το ζήτημα της ελευθερίας, που είναι το θέμα με το οποίο ασχολείται καθαρά η ηθική. Ελευθερία είναι να μπορείς να πεις «ναι» ή «όχι»: το κάνω ή δεν το κάνω, κι ας πουν ό, τι είναι να πουν οι προϊστάμενοί μου ή οι άλλοι. Ελευθερία είναι να αποφασίζεις αλλά και να μην ξεχνάς, να έχεις συνείδηση του τι αποφασίζεις. Το εντελώς αντίθετο από το να αφηθείς και να παρασυρθείς, όπως καταλαβαίνεις. Και για να μην παρασυρθείς, δεν έχεις άλλη επιλογή από το να σκέφτεσαι τουλάχιστον δυο φορές αυτό που πας να κάνεις. Αν δε σκέφτομαι αυτό που κάνω πάνω από μια φορά, ίσως να μου αρκεί η απάντηση ότι ενεργώ έτσι, «επειδή είναι συνήθεια». Αλλά γιατί πρέπει να κάνω αυτό που συνηθίζεται να γίνεται ή αυτό που συνηθίζω να κάνω;

Υπάρχουν -προφανώς- συνήθειες και προσταγές που μπορεί να είναι κακές, ανήθικες, όσο καλά οργανωμένες και συνηθισμένες και να μας παρουσιάζονται. Αν θέλουμε στ' αλήθεια να εμβαθύνουμε στην ηθική, αν θέλουμε να μάθουμε πώς να χρησιμοποιούμε καλά την ελευθερία που έχουμε, καλύτερα να ξεχάσουμε προσταγές, συνήθειες και παρορμήσεις. Κι εδώ πρέπει να αποσαφηνίσουμε ότι η ηθική ενός ελεύθερου ανθρώπου δεν έχει να κάνει καθόλου με τιμωρίες ή με βραβεία που μοιράζει οποιαδήποτε αρμόδια αρχή.

Φερνάντο Σαβατέρ, Μιλώντας στο γιο μου για την ηθική και την ελευθερία, εκδ.

Πατάκη.

(κείμενο διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Αγόρω

Η Αγόρω ήταν το τέταρτο κορίτσι στη σειρά. Στη γέννα της, ο πατέρας της περίμενε έξω από την κάμαρα να του φέρουν το μαντάτο. Περπατούσε ασταμάτητα πάνω κάτω. Δεν μπορούσε να κρύψει την αγωνία του, ήθελε αγόρι. Μόλις ξεπρόβαλε η μαμή στην πόρτα και είπε «πάλι κορίτσι είναι, Βαγγέλη», εκείνος κοκάλωσε. «Δεν

είναι αίμα δικό μου!» φώναξε. Έβγαλε την αρμαθιά με τα κλειδιά από την τσέπη και την πέταξε πάνω στο παραθυρόφυλλο.

Τρεις μέρες μετά από τη γέννηση της Αγόρας, οι γυναίκες του σπιτιού έδιωξαν τους άντρες και κάθισαν γύρω από την κούνια της. [...] Της τραγουδούσαν μόνο μοιρολόγια. Τα τραγουδούσαν με τέτοιο σπαραγμό στη φωνή, που όποιος περνούσε έξω από την πόρτα θα πίστευε ότι το κορίτσι ήταν ήδη πεθαμένο. Την είπαν Αγόρω.

[...] όταν η μάνα της σταμάτησε να γεννά, την έβαλε στην κάμαρα με τις αδερφές της. Εκείνες έπαψαν να την λένε Αγόρω. Τη φώναζαν η «σερνικιά». Της έκοψαν σύρριζα τα μαλλιά και της έδεσαν σφιχτά το στήθος με φαρδιά πανιά. Τα απογεύματα την έβγαζαν στο δρόμο. Η Αγόρω ήθελε πιο πολύ να παίζει με τα αγόρια, αλλά δεν ήξερε πώς να το κάνει αυτό. Εκείνα την περιγελούσαν και αυτή κρυβόταν στις γωνιές μέχρι να σκοτεινιάσει. Όταν ένιωσε ότι είχε μέσα της ένα αγόρι, αλλά και μια κόκκινη σχισμή ανάμεσα στα πόδια, όμοια με της μάνας της, τήν έπιασε τρόμος.[...]

Δεν τη χώραγε πια ο τόπος. Στην αρχή έφευγε τη μέρα. Μετά άρχισε να φεύγει και τη νύχτα. Την έβρισκαν οι τσοπάνηδες να σεργιανάει σαν χαμένη στις πλαγιές και την έφερναν πίσω. Κακοπαθημένη. Η μάνα της φοβήθηκε. Ζήτησε από τις αδερφές της να κλειδώνουν τα βράδια την πόρτα. Η Αγόρω έπαιρνε φόρα και έπεφτε πάνω της με μανία. Ούρλιαζε, ένα ουρλιαχτό λαβωμένο, που αγρίευε τις αδερφές της. Αποφάσισαν να τη βάλουν σε μια καμαρούλα στο πίσω μέρος του σπιτιού που έβλεπε στο βουνό. Στην αρχή κοπάνανε επίμονα την πόρτα. Μετά το πήρε απόφαση. Είχε πάψει να παλεύει στα φανερά με τα περιγελάσματα και τα θηλυκά στοιχεία. Αλλά ποιος ξέρει τί πόλεμος γινόταν μέσα της... Μόνο αν την κοίταγες καλά στα μάτια, την ώρα που καθόταν κάτω από τη συκαμιά², έβλεπες της αντάρα του.

Δήμητρα Λουκά, Η Μούτα, εκδ. Κίχλη.
(απόσπασμα³)

ΘΕΜΑ Α

Α1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 50- 60 λέξεων, χωρίς δικά σας σχόλια, το περιεχόμενο της δεύτερης (2^{ης}) και τρίτης (3^{ης}) παραγράφου του **κειμένου 2** («Σε κάποιες περιπτώσεις...συνηθίζω να κάνω;»).

Μονάδες 20

² αλλιώς το δέντρο μουριά.

³ Για την εξέταση το κείμενο μεταφέρθηκε στο μονοτονικό σύστημα.

ΘΕΜΑ Β

B1. Με βάση το **Κείμενο 1** να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**.

- α.** Λαοί ελεύθεροι από ξένα δεσμά έχουν παραιτηθεί από την αναζήτηση και την εξασφάλιση της ελευθερίας.
- β.** Η ελευθερία είναι –πρωτίστως– υπόθεση ετεροκατευθυνόμενων συμφερόντων και δεν σχετίζεται μόνο με τον αυτοπροσδιορισμό μας.
- γ.** Η υποκρισία μπορεί υπό όρους να γίνει αποδεκτή ως μια μη επιθυμητή αλλά αναγκαία συνθήκη για την κατάκτηση της ελευθερίας.
- δ.** Η αξία της ελευθερίας ενισχύθηκε με νέα στοιχεία, όπως αυτό της ισοτιμίας της γυναίκας.
- ε.** Ο άνθρωπος πρέπει να προσπαθεί να διασφαλίσει την ελευθερία του και να την ταυτίζει με ηθικές πράξεις που θα του εξασφαλίζουν τη συνειδησιακή πληρότητα.

Μονάδες 10

B2. α. Ποια είναι η βασική θέση του συντάκτη στη δεύτερη (2^η) παράγραφο του **κειμένου 1** («Σήμερα διαγώνες... και τον καταναγκασμό.») και πώς οργανώνει το επιχείρημά του, προκειμένου να τη στηρίξει; (**μονάδες 10**)

β. Ο Σαβατέρ στο **κείμενο 2** μιλώντας στον γιο του επιδιώκει να καθοδηγήσει τους νέους αναφορικά με τη σημασία της ηθικής συνείδησης στην ελευθερία του ανθρώπου. Να καταγράψετε δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες το επιτυγχάνει. (**μονάδες 05**)

Μονάδες 15

B3. Σε μία παράγραφο 70- 80 λέξεων (χωρίς κειμενικές παραπομπές) να αναφέρετε πώς συνομιλούν οι συντάκτες των δύο κειμένων στο ζήτημα της σχέσης της ελευθερίας του ανθρώπου με την ηθική, εστιάζοντας στο περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου κάθε κειμένου. (**κείμενο 1:** «Αν ο νόμος... αλλά παραγωγός ελευθερίας.», **κείμενο 2:** «Υπάρχουν -προφανώς- συνήθειες... οποιαδήποτε αρμόδια αρχή.»)

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2024
Β' ΦΑΣΗ

Ε_3.Νλ3Γ(ε)

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Με ποιον τρόπο οι κοινωνικές αντιλήψεις κατάργησαν θεμελιώδεις ελευθερίες της ηρωίδας στο **κείμενο 3**; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα συναισθήματά της; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ Δ**

Δ1. Μολονότι «έχει χυθεί πολύ μελάνι απ' τους σοφούς των αιώνων για το ζήτημα της ελευθερίας και πολύ περισσότερο αίμα από τους λαούς του κόσμου γι' αυτήν», όπως αναφέρεται στο **κείμενο 1**, οι άνθρωποι στις μέρες μας δεν είναι τόσο ελεύθεροι όσο νομίζουν και δικαιούνται. Στο ιστολόγιο του σχολείου σας, να γράψετε τις σκέψεις σας για τους παράγοντες που υπονομεύουν την ελευθερία μας. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα εφόδια που πρέπει να διαθέτει ο άνθρωπος σήμερα, για να την προασπίσει; (Το κείμενό σας να έχει έκταση 350- 400 λέξεις).

Μονάδες 30**Σας ευχόμαστε επιτυχία!!**